

Foto: Fairtrade Sweden

EUDR integravimas kavos sektoriuje

Aktualu labai mažiems, mažiesiems, vidutiniams ir dideliems prekiautojams ar veiklos vykdytojams

FAIRTRADE

Bendrai finansuoja Europos Sąjunga

Paskutinis atnaujinimas: 2026 m. rugsėjo 15 d.

ES miškų naikinimo reglamentas (EUDR) skirtas užtikrinti, kad į ES rinką patenkančios biržos prekės, įskaitant kavą ir jos produktus, būtų gaminamos tvariai ir nebūtų susijusios su miškų naikinimu. Šios gairės skirtos padėti gamintojams, bendrovėms ir „Fairtrade“ partneriams suprasti miškų naikinimo riziką, ypač kavos tiekimo grandinėje, ir laikytis EUDR reikalavimų.

Kava – faktai ir skaičiai

Kava auginama maždaug 12,5 milijono ūkių visoje „kavos juostoje“ – abipus pusiaujo besidriekiančioje teritorijoje, kurioje vyrauja kavai auginti tinkamos klimato ir dirvožemio sąlygos. Ši teritorija apima daugiau kaip 50 šalių. Daugelis kavos auginimo vietovių yra tarp biologiškai įvairiausių ekosistemų pasaulyje. Tačiau šiai **biologinei įvairovei kyla grėsmė, nes klimato kaita verčia kavos ūkius plėstis į naujas vietoves**.

Iki 2050 m. numatoma, kad pagrindinės kavą auginančios šalys **praras 30–60 % kavos auginimui tinkamos žemės**. (FT Risk Map) Iš visų į ES importuojamų žemės ūkio biržos prekių, **kava kelia trečią pagal dydį miškų naikinimo riziką** (Fern, 2025). Nors kava sudaro tik iki 7 % pasaulio miškų naikinimo, **lokalūs miškų naikinimo židiniai** tebėra paplitę, pvz., Vietnamo aukštumose, kur kavai priskiriamas miškų naikinimo rodiklis siekia 29 %. (SAFE, 2026).

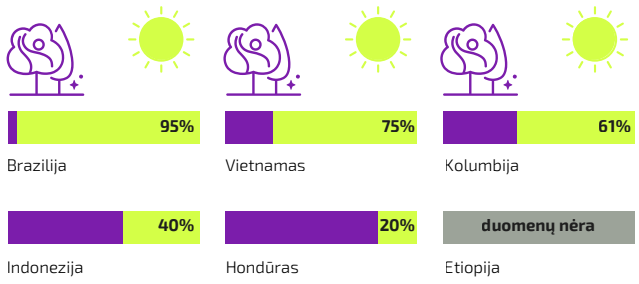
Iššūkiai ir rizika

Miškų naikinimas dažnai yra susijęs su įvairiais aplinkosauginiais ir socialiniais bei ekonominiais rizikos veiksniais, kurie gali paskatinti kavos augintojus plėsti auginimo plotus į anksčiau mišku apaugusias teritorijas. Norint veiksmingai spręsti miškų naikinimo problemą, būtina suprasti jį lemiančias kontekstines rizikas:

- Klimato kaita: kava yra labai jautrus sausrai augalas. Derlius mažėja, ištisos auginimo teritorijos tampa netinkamos auginimui, o atsparumas kenkėjams silpnėja (Bilen, 2022), todėl ūkininkai yra priversti pradėti auginti kavą aukštesnėse vietovėse, dažnai teritorijose, kurios anksčiau buvo apaugusios mišku. (FAO 2025)

- Smulkiųjų gamintojų ekonominis pažeidžiamumas (TraceX, 2026): daugelis veiksnių prisideda prie ūkininkų ekonominio pažeidžiamumo, pavyzdžiui, **kainų svyravimai**, dėl kurių sumažėjus derliui ūkininkams nebelieka papildomo rezervo. Pajamų planavimo sunkumai trukdo gamintojams investuoti į tvaresnes žemės ūkio sistemas, riboja jų atsparumą ir gebėjimą prisitaikyti (UNDP, 2024).

Gamyba: auginimo plotas saulėje ir pavėsyje (ha)

Coffee Barometer 2023

- Saulėje auginamos kavos sistemų plėtra: siekdami įveikti šį ekonominį pažeidžiamumą, gamintojai plečia auginimo plotus ir taip pat pereina nuo tradicinių pavėsyje taikomų agrarinės miškininkystės sistemų prie intensyvesnės saulėje auginamos kavos gamybos. Šis perėjimas dažnai reiškia medžių kirtimą, kuris prisideda prie miškų naikinimo ir biologinės įvairovės nykimo, o tai kartu dar labiau silpnina ilgalaikį ūkininkų bendruomenių tvarumą ir atsparumą. (Coffee Barometer, 2023

„Fairtrade“ ir EUDR

Europos rinkoje produktus parduodančios įmonės turi įrodyti, kad jų tiekimo grandinės yra nesusijusios su miškų naikinimu. „Fairtrade“ standartai padeda gamintojams ir įmonėms siekti atitikties ES reglamentui dėl miškų naikinimo (EUDR). Remdamasi sąžiningo pragyvenimo ir etiškų duomenų principų pagrindu, „Fairtrade“ siūlo įmonėms ir gamintojams paramą bei saugumą, kad jie galėtų laikytis EUDR reikalavimų ir peržengti atitikties ribas, siekdami prasmingos miškų apsaugos bei teikia įvairias dotacijas, skirtas gamintojams ir mažoms įmonėms pasirengti.

1 Patvirtinti geografinės vietos duomenys

„Fairtrade“ teikia praktinę pagalbą ir skaitmenines priemones gamintojų organizacijoms (PO), kad jos galėtų rinkti geografinės vietos duomenis, tikrinti jų kokybę ir dalytis jais EUDR TRACES platformoje reikalaujamu formatu. „Fairtrade“ priemonė „Plot Insights“ leidžia gamintojų organizacijoms gauti beveik realiuoju laiku atliekamos rizikos analizės rezultatus, padedančius nustatyti atvejus, kai reikia imtis tolesnių veiksmų, taip pat gauti rizikos analizės ataskaitas.

2 Miškų naikinimo stebėsenos duomenys

„Fairtrade“ partnerė „Satelligence“ kiekvienai „Fairtrade“ gamintojų organizacijai parengia aukštos kokybės miškų naikinimo rizikos analizę. „Satelligence“ naudoja geriausias savo klasėje pritaikytas palydovinių vaizdų gavimo, vizualizavimo ir rizikos identifikavimo technologijas, kurios sumažina klaidingai teigiamų rezultatų skaičių ir generuoja įspėjimus apie žemės sklypus, esančius miškų naikinimo vietose ar saugomose teritorijose, arba šalia jų.

3 Įžvalgos rizikos vertinimams

Įmonės turi prieigą prie „Fairtrade“ rizikos žemėlapio, kad galėtų atlikti rizikos vertinimus. Rizikos žemėlapyje pateikiama naujausia informacija apie su miškų naikinimu susijusią riziką prekėms ir jų kilmei, kurioms taikoma „Fairtrade“ sertifikavimo sistema, su pačių gamintojų patvirtintomis įžvalgomis. Kaip papildoma paslauga gali būti parengtos individualiai pritaikytos rizikos ataskaitos apie bendrovių tiekimo grandines.

4 Pirmos atkarpos atsekamumas naudojant saugius, audituojamus geolokacijos duomenų mainus

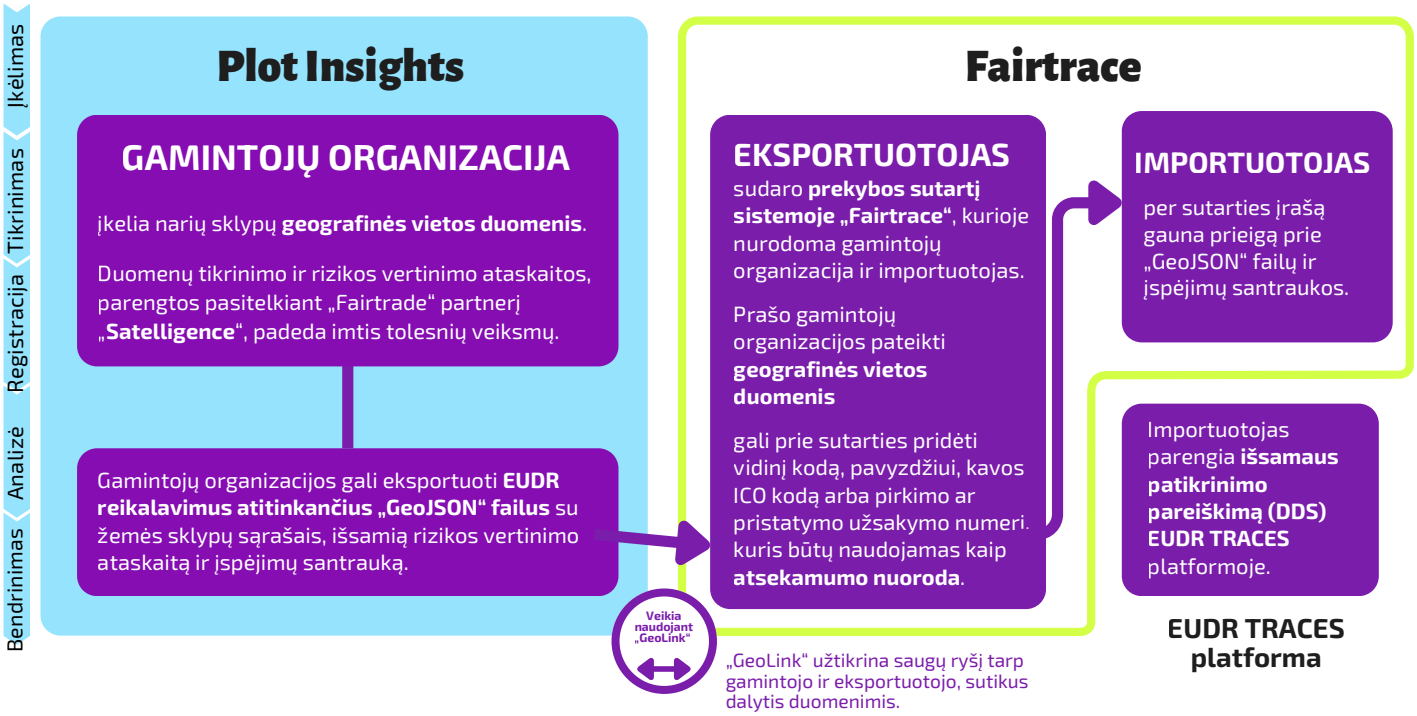
Sudarius prekybos sutartį, eksportuotojai ir importuotojai galės saugiai gauti EUDR reikalaujamus geografinės vietos duomenis iš savo tiekėjų – „Fairtrade“ gamintojų organizacijų – naudodamiesi nauju skaitmeniniu sutikimo patvirtinimo „handshake“ mechanizmu sistemoje „Fairtrace“, kurioje stebimi „Fairtrade“ produktų pardavimai visose „Fairtrade“ tiekimo grandinėse.

To paties kooperatyvo konkrečių žemės sklypų geografinės vietos duomenims gali būti priskiriami sektoriaus standartiniai atsekamumo identifikatoriai, pavyzdžiui, kavos ICO kodas arba kiti vidiniai identifikatoriai, tokie kaip pirkimo ar pristatymo užsakymų numeriai, susieti su unikalia „Fairtrace“ sutartimi. Gamintojų organizacijos gali sutikti dalytis šiais duomenimis su savo eksportuotoju ir importuotoju pagal sutartį. Taip sukuriamas audituojamas dokumentų perdavimo nuo gamintojo iki importuotojo įrašas ir pateikiamas duomenų failas, reikalingas EUDR išsamaus patikrinimo pareiškimams parengti. Šis procesas taip pat gali būti taikomas ne pagal „Fairtrade“ sistemą parduodamiems produkcijos kiekiams, todėl gamintojų organizacijos gali supaprastinti duomenų valdymą bendradarbiaudamos su keliais pirkėjais.

5 Daugiau nei atitiktis

„Fairtrade“ produktų tiekimas padeda sumažinti miškų naikinimo riziką, šalinant pagrindines priežastis. Tai apima kovą su skurdu taikant pragyvenimo pajamų referencines kainas ir pajamų diversifikavimo programas; praktinius mokymus, kuriuos rengia „Fairtrade“ gamintojų tinklai, klimato kaitai atsparios ūkininkavimo praktikos ir miškų apsaugos srityse; bei „Fairtrade“ standartų reikalavimus, pavyzdžiui, prekiautojų indėlį į kooperatyvų pastangas užkirsti kelią miškų naikinimui.

Kaip tai veikia

Ką gausite bendradarbiaudami su „Fairtrade“	Pagrindiniai privalumai
ES TRACES reikalavimus atitinkantys geolokacijos failai („GeoJSON“ formatu) ir „Satelligence“ įspėjimų santrauka	• Formatai ir turinys suderinti su EUDR • Lengva integracija į DDS procesą importuotojams
Duomenų bendrinimas gavus gamintojų organizacijos sutikimą	• Teisinis ir etinis pagrįstumas • Gerbia gamintojų teises ir kuria pasitikėjimą
Atsekama ir audituojama tiekimo grandinė	• Pirmos atkarpos atsekamumas nuo ūkio iki importuotojo • Pasitikėjimas ir skaidrumas tarp tiekimo grandinės partnerių
Beveik realiuoju laiku atliekama miškų naikinimo rizikos analizė gamintojų organizacijoms	• Proaktyvus problemų nustatymas gamintojų organizacijoms • Padeda suprasti riziką ir rengti jos mažinimo planus • PO gali dalytis rizikos įspėjimų santrauka su partneriais
Gamintojų organizacijų (PO) gebėjimų stiprinimas ir vietos lygmens parama	• Tvari parama smulkiesiems ūkininkams • Stiprina duomenų kokybę ir prasmingą miškų apsaugą
Parama ES veikiančioms labai mažoms, mažosioms ir vidutinėms įmonėms pagal LIFE FairTHRIVE projektą	• Ištekliai, mokymai ir gerosios praktikos padeda pasirengti EUDR reikalavimų įgyvendinimui

EUDR parengtis su „Fairtrade“

eudrsupport@fairtrade.fi

Ar tai jums naudinga? Praneškite mums!